

Granice prawa do sakramentów. Między Kodeksem prawa kanonicznego z 1917 roku a kodeksem z 1983 roku. Symposium Wydziału Prawa Kanonicznego UPJPII w Krakowie, 16 listopada 2017 roku

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2480>

W auli Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy w Krakowie dnia 16 listopada 2017 roku odbyło się tradycyjne listopadowe sympozjum naukowe zorganizowane przez Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Temat, który był rozważany, to „Granice prawa do sakramentów. Między Kodeksem prawa kanonicznego z 1917 roku a kodeksem z 1983 roku” i był on integralnie związany ze stuleciem promulgacji Kodeksu pio-benedyktynskiego w 1917 roku.

Sympozjum rozpoczął ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut, dziekan WPK UPJPII w Krakowie. Wprowadził zgromadzonych w tematykę tego spotkania naukowego, m.in. cytując obecnego na tym sympozjum prof. dr. hab. Wacława Uruszczaka z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, który tydzień wcześniej, podczas swojego wystąpienia na międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, powiedział:

odpowiednie warunki społeczno-polityczne to przesłanka ogólna kodyfikacji, obok której występują także przesłanki szczególne związane ze stopniem rozwoju nauki prawa oraz poziomem prawnym kultury prawnej społeczeństwa. [...] Z pewnością kodyfikacja wymaga wysokich umiejętności formułowania ogólnych pojęć prawnych i ustalenia między nimi wzajemnych zależności koniecznych do konstruowania instytucji prawnych. [...] Kodyfikacja, czyli tworzenie kodeksów prawa, wymaga świątłych prawników, a w zasadzie udziału w niej profesorów prawa jako głównych projektodawców. Kodyfikacja wymaga odpowiedniego poziomu kultury prawnej społeczeństwa.

W dalszej kolejności ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut przywitał gości oraz uczestników sympozjum, w szczególności powitał Jego Ekscelencję Arcybiskupa prof. Marka Jędraszewskiego, Wielkiego Kanclerza UPJPII, który po raz pierwszy przybył na sympozjum naukowe kanonistów krakowskich. Wyraził także nadzieję oraz prośbę, by Jego Ekscelencja kontynuował tradycję swoich poprzedników i przybywał na coroczne sympozja organizowane przez Wydział Prawa Kanonicznego UPJPII w Krakowie.

Z kolei abp prof. Marek Jędraszewski, Wielki Kanclerz UPJPII, wygłosił okolicznościowe słowo, między innymi zwracając w swoim krótkim przemówieniu uwagę na kontekst, w jakim powstawało nowe prawo Kościoła. W szczególności wskazał, że Kodeks prawa kanonicznego z roku 1983 wyrasta z doktryny Soboru Watykańskiego II; podkreślił także, że podjęty temat, dotyczący granic dostępu do sakramentów, to temat bardzo aktualny i ciekawy. Granice muszą być zawsze, a trzeba troszczyć się o to, by prawo wyrastało z eklezjologii i było przeniknięte wielką troską duszpasterską. Następnie Ksiądz Arcybiskup dokonał oficjalnego otwarcia sympozjum.

W dalszej kolejności słowo wprowadzające wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Misztal, prorektor UPJPII w Krakowie. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę, że sakrament jest czymś najcenniejszym, wielkim darem Boga, wyrazem Jego miłości i zaufania. To dzięki sakramentom Kościół żyje, dlatego trzeba się o ten dar troszczyć. Jednym z wymiarów tej troski jest podjęta refleksja akademicka i umiejętne wychodzenie ku ludziom, by potrafili przystąpić do sakramentu. Wyraził pragnienie, by rozpoczęte obrady stały się owocne.

Przewodniczącym pierwszej sesji był ks. dr hab. Szymon Drzyżdżyk, prof. UPJPII, natomiast pierwszym prelegentem ks. dr hab. Piotr Ryguła, prof. UKSW w Warszawie. Temat jego referatu brzmiał: „Kryteria dopuszczania dzieci do pierwszej komunii świętej”. Autor referatu ukazał, w jaki sposób w historii Kościoła kształtowana była regulacja prawa w zakresie dopuszczania dzieci do pierwszej komunii świętej. Prelegent wykazał się obszerną wiedzą na temat tychże kryteriów w ujęciu historycznym. Odwołał się m.in. do Soboru Laterańskiego IV, a także nauczania św. Tomasza z Akwinu, jezuity Franciszka Suáreza oraz Piusa X. Ponadto odnosząc się do poszczególnych kanonów Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku, w sposób szczególny zanalizował kanony 912–914, które aktualnie regulują omawianą przez niego problematykę.

Drugą prelegentką była dr Aleksandra Brzemia-Bonarek, a tytuł jej referatu to: „Czy do przyjęcia sakramentu bierzmowania konieczne jest używanie rozumu?”. W opracowaniu tego zagadnienia zwróciła uwagę na różne praktyki i duże rozbieżności w przedmiocie wieku dopuszczania osób do sakramentu bierzmowania. Autorka referatu skupiła się na omówieniu tematu doprowadzenia osób z niepełnosprawnością intelektualną do sakramentu bierzmowania. Poruszony został aspekt właściwej katechizacji takich osób, a także została dostrzeżona pewna analogia pomiędzy możliwością wczesnego przystąpienia dzieci do pierwszej komunii świętej oraz przystąpienia do sakramentu bierzmowania przez osoby

z niepełnosprawnością intelektualną. Została zwrócona także uwaga na fakt powstania w Kościele, już w latach 70. XX wieku, dokumentów dotyczących katechetyki specjalnej odnośnie do doprowadzenia osób z niepełnosprawnością do sakramentów. W roku 1978 został opublikowany list kard. Johna Wrighta o konieczności opracowania prawa dotyczącego dopuszczania niepełnosprawnych do sakramentu bierzmowania. W latach 80. XX wieku pojawił się termin „teologia niepełnosprawności”, co miało związek z ogłoszeniem przez Jana Pawła II roku 1981 – Rokiem Osób Niepełnosprawnych. Od tego czasu zauważyć można wysyp publikacji w tym temacie.

Ostatni prelegent pierwszej części symposium – ks. dr hab. Lucjan Świto, prof. UWM z Olsztyna – przedstawił w wygłoszonym przez siebie referacie temat „Od amencji do borderline. Dopuszczenie do małżeństwa osób z zaburzeniami natury psychicznej?”. Autor referatu, wychodząc od prawa do zawarcia małżeństwa, jako jednego z najbardziej podstawowych praw człowieka, starał się odpowiedzieć na pytanie, czy owo *ius connubi* ma jakieś granice? Jeśli tak, to jakie są to granice? Stwierdził, że wiążą się one z pewnością z kondycją psychiczną człowieka. Należy jednak dobrze te granice rozumieć. Wskazał na to, że niewątpliwie związane są one z rozwojem medycyny. Autor omówił zawarte w tytule referatu dwa przeciwległe bieguny, jakimi są amencja i syndrom borderline, ukazując najbardziej charakterystyczne cechy tych zaburzeń. Następnie odniósł się do kan. 1095 nr 1, 2, 3 KPK z 1983 roku, tłumacząc, że istnienie anomalii psychicznej nie niesie ze sobą konieczności niezdolności konsensualnej. Wyrażona zgoda małżeńska musi być mierzona bardzo konkretnie, w każdym przypadku indywidualnie, na ile dane zaburzenie wpływa na niezdolność do zawarcia małżeństwa. Autor referatu zaproponował, by zostawić to indywidualnemu osądowi proboszcza. Dopóki istnieje wątpliwość, czy ktoś jest zdolny do zawarcia małżeństwa, należy zezwolić takiej osobie na przystąpienie do tego sakramentu.

Następnym punktem symposium była dyskusja, w której wzięli udział zarówno prelegenci, jak i uczestnicy symposium. Dotknięto kwestii rozróżnienia pomiędzy pojęciami bycia „przygotowanym” i „dysponowanym” do przyjęcia sakramentu, a także zwrócono uwagę na troskę o prawdziwość znaków czynionych w sakramentach oraz na to, by nie mieszać dwóch porządków: psychologicznego i prawnego. Prowadzący tę sesję przypomniał, iż kanoniści kierują się w tej materii specyficznymi dla siebie kryteriami i normami.

Druga sesja rozpoczęła się po przerwie, a poprowadził ją ks. prof. dr hab. Józef Krukowski – prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Pierwszym z prelegentów

był ks. dr Jan Słowiński z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu z referatem „Kandydaci do święceń ze skłonnościami homoseksualnymi”. Autor referatu zwrócił uwagę na rozróżnienie pomiędzy kryzysem powołań a kryzysem osób powołanych. Następnie poruszył problem nowych wyzwań stojących przed osobami odpowiedzialnymi za dopuszczenie do święceń. Wyjaśniając pojęcie homoseksualizmu, zwrócił uwagę, że u źródła tej nieprawidłowości leży często problem zaburzonych więzi rodzinnych. Pierwszy oficjalny dokument dotyczący homoseksualizmu, w kontekście formacji seminaryjnej, powstał w roku 1990. Kolejnym dokumentem, z roku 2005, była instrukcja na temat rozeznawania dotyczącego przyjmowania kandydatów do seminarium z tendencjami homoseksualnymi. Natomiast najnowszym dokumentem z tej tematyki jest dokument Stolicy Apostolskiej pochodzący z roku 2016. Prelegent w swoim wystąpieniu odróżnił także głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne od skłonności homoseksualnych. Odpowiedzialni za przyjmowanie kandydatów do seminarium muszą wykazać się ogromną ostrożnością przy przyjmowaniu osób ze skłonnościami homoseksualnymi. Podczas formacji seminaryjnej należy zwrócić uwagę na ewolucję zachowań kandydata. Wskazana jest równoczesna terapia duchowa i psychologiczna, jeszcze przed przyjęciem do seminarium. Zdarność kandydatów w dużej mierze zależy od przebytego procesu formacji, rozumianego jako pewnego rodzaju dojrzewanie. Na jakość kapłaństwa wpływa dobrze ukształtowana i dojrzała osobowość oraz umiejętność tworzenia dojrzałych relacji międzypersonalnych. W przypadku osób homoseksualnych mamy do czynienia ze skupianiem się na samym sobie i na osobach sobie podobnych. Przełożeni seminaryjni zobowiązani są do zdiagnozowania kandydata. Wymaga to podjęcia współpracy kandydata z przełożonymi, a także wzajemnego zaufania. Dopuścić do święceń można jedynie tych, którzy posiadają wymagane przymioty. Wskazane jest poddanie kandydata badaniu psychologicznemu, by zorientować się co do ewentualnych zaburzeń i wykluczyć tych, u których stwierdzono skłonności homoseksualne.

Ostatnim prelegentem przedstawianego sympozjum był ks. dr hab. Ambroży Skorupa, prof. KUL z Lublina. Zaprezentował on referat „Sakrament namaszczenia chorych – dla jakich chorych?”. Prelegent ten w świetle kan. 483 KPK z 1983 roku wszedł w omówienie sakramentu chorych. Odniósł się również do Kodeksu prawa kanonicznego z roku 1917, gdzie określano ten sakrament jako „ostatnie namaszczenie”, miał on być bowiem udzielany w ostatnich chwilach życia, w momentach bezpośredniego zagrożenia życia. Dzisiejsze prawodawstwo wyraźnie wskazuje na współczesne motywy udzielenia tego sakramentu, a są to: niebezpieczeństwo

śmierci, choroba, starość. Choć w kan. 1004 aktualnie obowiązującego Kodeksu nie ma mowy o „bliskości śmierci”, a jedynie o jej „niebezpieczeństwie”, to jednak należy tekst ten interpretować w kontekście tradycji Kościoła. Zagrożenie życia i niebezpieczeństwo śmierci są warunkami udzielenia tego sakramentu.

Ostatnim punktem sympozjum była dyskusja, po której ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut dokonał podsumowania sympozjum, wskazując, że ciągle stoją przed nami nowe problemy i wyzwania, nad którymi warto wspólnie się pochylać oraz dyskutować.

s. Ozeasza Pozimska CSCIJ